

शैखों तरीकत, अमीरे अहले सुन्नत, बानिये दा'वते इस्लामी, हज़रते अस्लामा मौलाना
मुहम्मद इल्यास अलाम क़ादिरी रज़बी के मल्फूज़त वा तहरीरी गुलदस्ता

अमीरे अहले सुन्नत से

तिलावते कुरआन

के बारे में सुवाल जवाब

सफ़्रहात 19

- क्या अस्त के बा'द कुरआने पाक पढ़ सकते हैं ? 06
- रोजाना कितना कुरआने पाक पढ़ना चाहिये ? 08
- क़ाबिस्तान में बुलन्द आवाज़ से
कुरआन पढ़ना कैसा ? 11
- कुरआने करीम गुलतु पढ़ने की चन्द मिसालें 14

पेशकश :

मजलिसे अल मदीनतुल इलिम्या
(दा'वते इस्लामी इन्डिया)

الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ النُّبُوٰتِ
أَمَّا بَعْدُ فَاعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ السَّيِّطِنِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

کتاب پढ़نے کی دుआ

اج : شایخ تریکت، امیرے اہلے سُننٰت، بانیتے دا' واتے اسلامی، هجرتے اعلیٰ امام مولانا
ابو بیلالم مسیح دلیلیت اعظم کا دیری رجیبی رائیتے اعلیٰ امام شاہ عبداللہ بن علی

دینی کتاب یا اسلامی سبک پढ़نے سے پہلے جملے میں دی ہوئی دుਆ پढ़ لیجیے
جو کوچ پढ़نے گے یاد رہے گا । دుਆ یہ ہے :

اللَّهُمَّ افْتَحْ عَلَيْنَا حِكْمَتَكَ وَلُذْنُرْ
عَلَيْنَا رَحْمَتَكَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

ترجمہ : اے اعلیٰ اہم ! ہم پر ایکم کو حکمت کے دروازے خوال دے اور ہم پر اپنی
رہنمات ناجیل فرمائے ! اے اعظمت اور بوجوگی واتاں ! (مسنطرف ج ۱ ص ۴۰، دار الفکر بیروت)

نوت : ابھل آخیزیر اک اک بار دوڑد شاریف پढ़ لیجیے ।

تالیبے گمے مداری
و بکاری
و مارکرات
13 شوال مکررم 1428ھ.

نامہ رسالہ	امیرے اہلے سُننٰت سے تیلاؤتے کو راون کے بارے مें سुवाल جواب
سینے تباہ اٹت	جیل ہج 1444ھ، جولائی 2023ء
تا' داد	000

ناشر : مکتبہ مداری

مداری ایڈیشن : کسی اور کو یہ رسالہ چاپنے کی اجازت نہیں ہے ।

ट्रान्सलेशन डिपार्टमेन्ट (दा'वते इस्लामी)

येरि रिसाला “अमीरे अहले सुनत से तिलावते कुरआन के बारे में सुवाल जवाब”

मजलिसे अल मदीनतुल इल्मिय्या (दा'वते इस्लामी) ने उर्दू ज़बान में मुरत्तब किया है। ट्रान्सलेशन डिपार्टमेन्ट (दा'वते इस्लामी) ने इस रिसाले को हिन्दी रस्मुल ख़त में तरतीब दे कर पेश किया है और मक्तबतुल मदीना से शाएँ करवाया है।

इस रिसाले में अगर किसी जगह कमी बेशी या ग़लती पाएं तो ट्रान्सलेशन डिपार्टमेन्ट को (ब ज़रीए मक्तूब, Email या SMS) मुत्तलअ़ फ़रमा कर सवाब कमाइये।

राबिता : ट्रान्सलेशन डिपार्टमेन्ट (दा'वते इस्लामी)

मक्तबतुल मदीना, सिलेक्टेड हाउस, अलिफ़ की मस्जिद के सामने,
तीन दरवाज़ा, अहमदआबाद-1, गुजरात।

MO. 98987 32611 • E-mail : hind.printing92@gmail.com

क़ियामत के रोज़ ह़सरत

फ़रमाने मुस्तफ़ा : سب سے ج़ियादा ह़सरत क़ियामत के दिन उस को होगी जिसे दुन्या में इल्म हासिल करने का मौक़अ़ मिला मगर उस ने हासिल न किया और उस शख्स को होगी जिस ने इल्म हासिल किया और दूसरों ने तो उस से सुन कर नफ़अ़ उठाया लेकिन इस ने न उठाया (या'नी उस इल्म पर अ़मल न किया)।

(تاریخ دمشق لابن عساکر ج ۱ ص ۱۳۸ مدار الفکر بیروت)

किताब के ख़रीदार मुतवज्जे हों

किताब की तबाअत में नुमायां ख़राबी हो या सफ़हात कम हों या बाइन्डिंग में आगे पीछे हो गए हों तो मक्तबतुल मदीना से रुजूअ़ फ़रमाइये।

الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ النُّبُوْسِلِيْمِينَ
أَمَّا بَعْدُ فَأَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ السَّيِّطِنِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

ये हिंदी अमीरे अहले सुन्नत से किये गए सुवालात और उन के जवाब पर मुश्तमिल हैं।

امیرے اہلے سُنّت سے تیلابات کو رواں کے بارے میں سُوال جواب

دُعٰا اے خُلُوکِ اے اُنٰٹاًر : یا اللّٰہ پاک! جو کوئی 17 سفہارت کا رسالہ : "امیرے اہلے سُنّت سے تیلابات کو رواں کے بارے میں سُوال جواب" پढ़ یا سुن لے उसे کو روانے کریم کی تیلابات کرنے और उस पर اعمال کرنे की تائید करता فرمा और उस की बे हिंदी मणिफरत فرمा।

امین بچاؤ خاتم النبیین ﷺ

دُرُسْدِ شَارِيفَ کی فَجْرِیَّات

فَرِمانے آخِيرِي نبی : ﷺ : بَارِجِيْهِ کی یامات لोگوں میں سے میرے کریب تر وہ ہوگا جس نے دُنْیا میں مُذہب پر جیْدَادا دُرُسْدِ پاک پढے ہو گے।

(ترمذی، 27، حدیث 484)

صَلُوٰةٌ عَلٰى الْحَبِيبِ ﴿۲﴾ صَلُوٰةٌ عَلٰى اللّٰهِ عَلٰى مُحَمَّدٍ

سُوال : ک्या کو روانے پاک کو بیگیر سمجھے یا' نی ترجیمے کے بیگیر پढ़نے سے کوئی سવاب میلتا ہے کیونکि हमें پतا ही نहीं کि हम क्या पढ़ رہے हैं?

جواب : کو روانے پاک کو بیگیر سمجھے یا' نی ترجیمے کے بیگیر پढ़نے سے بیلکुل سواب میلے گا। لیہاڑا گلات پ्रوپےگانڈے کر کے مُسلمانوں کو کو روانے کریم سے دور ن کیا جाए کि जब سمجھ نहीं آتی तो पढ़ने कا

क्या फ़ाएदा ? नमाज़ में भी सूरए फ़ातिहा और दीगर जो सूरतें पढ़ी जाती हैं उन की भी कुछ समझ नहीं आती । सना पढ़ते हैं तो इस के भी मा'ना मा'लूम नहीं होते, बिस्मिल्लाह का तरजमा पूछा जाए तो लोग बग़्लें झाँकना शुरूअ़ कर देंगे तो अब क्या नमाज़ पढ़ना और बिस्मिल्लाह पढ़ना सब छोड़ देंगे ? यकीनन ऐसी बात नहीं है लिहाज़ा कुरआने करीम समझ न भी आए जब भी पढ़ना चाहिये ।

(मल्फूज़ते अमीरे अहले सुन्नत, 1/407)

सुवाल : कुरआने पाक को इतनी तेज़ रफ़तारी से पढ़ना कि हुरूफ़ चब जाएं, क्या हुक्म रखता है ?

जवाब : कुरआने करीम बिल्कुल इस तरह पढ़ना चाहिये जैसा مُنْزَلٌ مِّنَ اللَّهِ
या'नी अल्लाह पाक की तरफ़ से नाज़िल किया गया है मगर आज कल मारामारी और भागम भाग के अन्दाज़ पर कुरआने पाक पढ़ा जाता है और مُنْزَلٌ مِّنَ اللَّهِ
की तरह पढ़ना नहीं कहा जाएगा बल्कि ये ह कुरआन पढ़ना ही नहीं कहलाएगा कि बिल्कुल ही तब्दील हो जाता है और ऐसा पढ़ने वालों पर कुरआने करीम ला'नत करता है । मुम्किन है बा'ज़ों को मेरी बातें चुभती हों और चुभनी भी चाहिएं ताकि तौबा की तौफ़ीक़ नसीब हो । तेज़ रफ़तारी से कुरआने पाक पढ़ने वाले क्यूँ अ़्वाम को बे वुकूफ़ बनाते हैं कि हम कुरआने पाक सुना रहे हैं ? जो आप पढ़ते हैं बेचारे भोलेभाले मुसल्मान उसे कुरआन और आप को नेक आदमी समझ रहे होते हैं हालां कि बा'ज़ अवक़ात तेज़ पढ़ना गुनाह में मुब्लिला कर देता है । अगर कोई तज्वीद के क़वाइद के साथ दुरुस्त कुरआन पढ़े तो तरावीह में बहुत देर लगती है लेकिन हमारे यहां तो आपस में मुक़ाबले होते हैं । कोई कहता है कि हमारे यहां तो 35 मिनट में

तरावीह ख़त्म हो जाती है और कोई कहता है कि हमारे क़ारी साहिब तो “सुपर फ़ास्ट” (ट्रेन) की तरह तेज़ी से जा रहे होते हैं और 25 मिनट में तरावीह ख़त्म कर देते हैं। याद रहे ! रोज़ा और कुरआन बन्दे के लिये कियामत के दिन शफ़ाअ़त करेंगे, रोज़ा अर्जُ करेगा : ऐ रब्बे करीम ! मैं ने खाने और ख़्वाहिशों से दिन में इसे रोक दिया, मेरी शफ़ाअ़त इस के हड़क में क़बूल फ़रमा । कुरआन कहेगा कि मैं ने रात को इसे सोने से बाज़ रखा, मेरी शफ़ाअ़त इस के हड़क में क़बूल फ़रमा । बस दोनों की शफ़ाअ़तें क़बूल होंगी । (6637، 586/2، مسلم، حدیث: احمد بن حنبل)

अगर रोज़े और कुरआन की शफ़ाअ़त चाहिये तो इन का एहतिराम करना होगा और कुरआन को सहीह पढ़ना होगा ।

आम बोलचाल में भी तेज़ रफ़तारी की वजह से हुरूफ़ चबाए जाते हैं जैसा कि आम तौर पर लोग اللَّهُ سُبْبَحَ اللَّهُ كह कर "ح" को चबा जाते हैं । इसी तरह आम लोगों को न तो दुरुस्त तरीके से "بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ" और कलिमा शरीफ़ पढ़ना आता है और न ही "إِنَّ شَاءَ اللَّهُ أَعْلَمُ بِالْحَمْدِ لِلَّهِ إِنَّ شَاءَ اللَّهُ مَا شَاءَ اللَّهُ" और "إِنَّ شَاءَ اللَّهُ أَعْلَمُ بِالْمُنْدُلِلَةِ" कहना आता है । उम्मन लोग "إِنَّ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى" को कहते हैं मसलन : "إِنَّ شَاءَ اللَّهُ مैं आता हूं" या "إِنَّ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى أَعْلَمُ بِالْمُنْدُلِلَةِ" को "أَعْلَمُ بِالْمُنْدُلِلَةِ" कहते हैं । (मल्फूज़ते अमीरे अहले सुन्नत, 2/355)

सुवाल : चन्द लोगों का मिल कर मस्जिद में बुलन्द आवाज़ से कुरआने पाक पढ़ना कैसा है ?

जवाब : चन्द लोग मिल कर मस्जिद में बुलन्द आवाज़ से कुरआने पाक

पढ़ रहे होते हैं येह तरीका ग़लत् और ना जाइज़ है। (बहारे शरीअत्, 1/552, हिस्सा : 3 माखूज़न) अलबत्ता अगर एक आदमी इस लिये बुलन्द आवाज़ से कुरआने पाक पढ़ रहा है कि दो चार आदमी दूर बैठे सुन रहे हैं और उस की आवाज़ से नमाज़ी या दीगर कुरआने पाक पढ़ने वालों को तक्लीफ़ नहीं हो रही या'नी उन तक ऐसी आवाज़ नहीं जा रही कि जिसे समझा जा सके तो येह तरीका सहीह़ है। बा'ज़ लोग मस्जिद की पहली सफ़ में लाइन में बैठ कर ज़ोर ज़ोर से तिलावत कर रहे होते हैं बिल खुसूस रमज़ान में ऐसा होता है तो ऐसा करना जाइज़ नहीं है। इसी त्रह हमारे यहां तीजे और चेह्लम में या वैसे ही लोग रमज़ान में ख़त्मे कुरआन करवाते हैं जो कि अच्छा काम है लेकिन उस में सब मिल कर ज़ोर ज़ोर से पढ़ रहे होते हैं येह दुरुस्त नहीं, उन्हें चाहिये कि इतनी आवाज़ से पढ़ें कि खुद सुनें, दूसरे को आवाज़ न जाए अलबत्ता अगर कोई एक पढ़ता है और सब तवज्जोह से सुनते हैं तो येह ठीक है। बा'ज़ लोग दूसरों को बता रहे होते हैं कि मैं ने ए'तिकाफ़ में तीन कुरआन ख़त्म किये, मैं ने पांच कुरआन ख़त्म किये लेकिन सहीह़ बात येह है कि उन में से अक्सर को दुरुस्त तरीके से सूरए फ़ातिहा, सूरए इख़्लास बल्कि اللهُ أَعُوذُ بِاللهِ और بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ पढ़ना भी नहीं आती मगर वोह पांच मरतबा कुरआन ख़त्म करने के डंके बजा रहे होते हैं। ऐसों को चाहिये कि वोह भले पूरे रमज़ान में एक मरतबा पूरा कुरआने करीम ख़त्म करें या फिर आधा या दस पारे पढ़ें मगर दुरुस्त मख़ारिज के साथ पढ़ें। अगर कुरआने पाक सहीह़ मख़ारिज के साथ पढ़ना नहीं आता तो सीखना ज़रूरी है। आज कल लोगों को सब कुछ आता है मगर कुरआने पाक सहीह़ पढ़ना नहीं आता। खुदा की क़सम ! येह बड़ी मह़रुमी और बद नसीबी की बात है ! उर्दू आती है,

انگلش بहुت اچ्छی آتی ہے یہاں تک کہ بآ'ج لोگ فُسْخِیٰ کہتے ہوئے کہ کیا ہے کہ میرے میری انگریزی اچ्छی ہے مگر ایسے کو کورآن پاک دیکھ کر بھی پڑھنا نہیں آتا اور وہ پढے لیکھے بھی کھلاتے ہیں حالانکہ کیا ایسے لोگ کیس ترہ پڑھے لیکھے کھلائے جا سکتے ہیں ؟

پ्यारے پ्यारے اسلامی بھائیو ! ﷺ اُسی کا نام رسمی کی دینی تحریک دا'ватے اسلامی کے تھوڑتھوڑے مدرسات مدنیا براۓ بالیگان کے نام سے ہجڑاں مداریس کاٹھم ہیں اور آم توار پر یہ دشائی کے بآ'د اُلماکوں کی مساجید میں لگائے جاتے ہیں । ان میں دو اُمَّات، تھا رات اور نماج و غیرہ کے انہکام سیخاۓ جاتے ہیں لیہا جاؤ آپ ان میں داخیلہ لیجیے । مدرسات مدنیا براۓ بالیگان پڑھنے میں کوئی پیسا نہیں لگتا جب کہ انگلش یا کوئی جبکا نہیں ہو تو کوئی سینٹر جانا پڑتا ہے، رہنے لگانے پڑتے ہیں، پیسے دئے پڑتے ہیں اور اس کے لیے لوگ بے چارے کیا کیا کرتے ہیں لیکن کورآن کریم مफتوح پढاؤ تو بھی پڑھنے کے لیے نہیں آتے اور کہتے ہیں کہ ہم یاد نہیں ہوتا اور اگر پڑھتے بھی ہیں تو اس انداز سے کہ کاٹھا پڑھا اور فیر اسے وہیں رکھ دیا اور دوسرے دن آ کر خوکا تو اس ترہ کہاں سے یاد ہوگا ؟ دوسری ڈلوم میں سے بہت کوچھ یاد کر لےتے ہیں مگر کورآن کریم کو مخادریج کے ساتھ پڑھنے سے کاسیر ہوتے ہیں । جب دوسری ڈلوم سیخنے کے لیے آپ کو شیش کرتے ہیں تو کورآن پاک مخادریج کے ساتھ پڑھنے کے لیے بھی کو شیش کرنا پडے گی । بآ'ج لوگ ڈج بناتے ہیں کہ ہمارے پاس وکٹ نہیں مگر ہکیکت یہ ہے کہ وکٹ ہے لیکن پڑھنے کا جذبہ نہیں، اللہاہ پاک جذبہ نسبت فرمائے ।

(ملکوچاٹے امیرے اہلے سุننات، 2/356)

سُوال : ک्या نماजِ اُسْ کے بَاد کو رواں کے پاک پढ़ سکते ہیں ؟

جواب : جی हां ! نماजِ اُسْ کے بَاد تیلावत کر سکتے ہیں । اलبत्ता سूرج डूबنے سے 20 مینٹ پहلے، سूرج نیکلنے کے 20 مینٹ بَاد اور نیسْفُن्हارے شَرَفٍ سے لے کر ज़ोहर कا وक्त شुरूअُ होनے تک یہ تین اوقات مکرूھ ہے । اگرچہ اس تین اوقات میں تیلावت کو رواں کریم کرنا جائیز ہے مگر بہتر یہ ہے کہ اس میں دیگر اجْکار یا دُرُّد شریف پढ़ جائے । مگر کوئی اس تین اوقات میں تیلावت کو رواں کرتا ہے تو گُناہگار نہیں ہوگا । (درِ عِلْمِ رِحْمَةِ اللَّهِ عَلَيْهِ 44/2) (ملفوظاتِ امیرے اہلے سُنّت، 1/435)

سُوال : رمज़انُل مُبَاارک میں کیتنی مرتبہ کو رواں کرنے چاہیے ؟

جواب : تراویہ میں اک بار کو رواں کرنے کا ختم کرننا سُنّت ہے । (فُتاویٰ رَجْمِیَّۃ، 7/458 مَا خُبُوْجُن) اس کے دلایا جیتنی تُفَیِّک میلے اتنا پढ़ جائے کہ سواب کا کام ہے اور افسُل ہے । ہمارے امام اَجْمَعِیُّونَ عَلَیْہِ رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَیْہِ اک کو رواں دن میں، اک کو رواں رات میں اور اک کو رواں پُرے مہینے کی تراویہ میں ختم فرمایا کرتے ہے । یوں آپ رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَیْہِ رَمْजَانُل مُبَاارک میں 61 کو رواں کرنے کا ختم فرماتے ہے ।

(الْجِیْرَاتُ الْحَسَنَ، ص 50) (ملفوظاتِ امیرے اہلے سُنّت، 2/379)

سُوال : ہمارے یہاں نماجِ دُشَّا کے بَاد سُوراً مُولک تیلابت کی جاتی ہے تو کاری ساہبِ تیلابت مُکمل کرنے کے فَاعِل بَاد کو رواں کرنے کا کہتے ہیں فیر اس کے بَاد صَدَقَ اللَّهُ مَوْلَانَا الْعَظِيْمُ ہے، اس کرنے کے لئے کہا جاتا ہے ؟

جواب : فُتاویٰ حَدیثیَّۃ میں ہے کہ سُوراً مُولک ختم کرنے کے بَاد صَدَقَ اللَّهُ مَوْلَانَا الْعَظِيْمُ کہنا مُسْتَحْبَ ہے । (فتاویٰ حدیثیَّۃ، ص 376) ”اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ“

कहने में भी कोई हरज नहीं है कि इस का मतलब है “अल्लाह पाक ने सच फ़रमाया ।” यक़ीनन अल्लाह पाक ने सच फ़रमाया, हम भी इस को सच मानते हैं ।

(मल्फूज़ते अमीरे अहले सुन्नत, 2/94)

सुवाल : बा’ज़ हुफ़्क़ाज़े कुरआन दौराने हिफ़्ज़ 15, 15 पारों की तिलावत कर लेते हैं, लेकिन हिफ़्ज़ करने के बा’द उन्हें आधा पारह तिलावत करने की भी तौफ़ीक़ नसीब नहीं होती, ऐसों के बारे में आप क्या फ़रमाते हैं ?

जवाब : वाकेई बा’ज़ हुफ़्क़ाज़े कुरआन हिफ़्ज़े कुरआन के बा’द दोबारा कुरआने करीम खोल कर नहीं देखते और घन्टों घन्टों गप्पे मारने में गुज़ार देते हैं, नीज़ सोशल मीडिया इस्टि’माल करते वक्त उन्हें पता ही नहीं चलता कि वोह पलक झपकने में कहां से कहां निकल गए, इस्लामी बहनों का हाल इस से बुरा है । याद रखिये ! हिफ़्ज़ करना तो आसान है, मगर हिफ़्ज़ रखना मुश्किल है । नीज़ येह बात भी ज़ेहन में बिठा लीजिये कि कुरआने करीम उमूमन साल, दो साल या तीन साल में मुकम्मल हिफ़्ज़ हो जाता है, लेकिन इसे उम्र भर याद रखना और पढ़ना होता है, लिहाज़ा जिन हुफ़्क़ाज़े किराम से बन पड़े वोह रोज़ाना कुरआने करीम की एक मन्ज़िल तिलावत किया करें, इस तरह एक महीने में उन के चार कुरआने पाक ब आसानी ख़त्म हो जाएंगे, अगर एक मन्ज़िल नहीं पढ़ सकते तो कम अज़ कम रोज़ाना एक पारह तिलावत कर लिया करें कि गैरे हाफ़िज़ के मुक़ाबले में इन्हें इतना पढ़ने में ज़ियादा देर नहीं लगेगी ।

याद रहे ! एक पारह भी तज्जीद व क़वाइद की रिआयत के साथ पढ़ना ज़रूरी है जैसे मद्दात वगैरा, हृदर वाले अन्दाज़ में पढ़ने की सूरत में इन्हें 20 से 25 मिनट लगेंगे, लेकिन हृदर का अन्दाज़ भी ऐसा होना चाहिये

जिसे कुर्चा हज़रात के नज़्दीक भी हृदर कहा जाए, क्यूं कि बा'ज़ हुफ़्क़ाज़ इतनी जल्दी पढ़ते हैं कि सुनने वालों को ﴿يَعْلَمُونَ تَعْلِمُونَ﴾ के इलावा कुछ पल्ले ही नहीं पड़ता, नीज़ वोह अल्फ़ाज़ व हुरूफ़ चबा जाते और मद्दात वगैरा का बिल्कुल भी ख़्याल नहीं रखते। जो हाफ़िज़े कुरआन नहीं हैं, चाहें तो वोह भी रोज़ाना एक पारह पढ़ लिया करें कि शजरे शरीफ़ में रोज़ाना एक पारह पढ़ने की तरगीब मौजूद है। बहर हाल अल्लाह पाक जिसे तौफ़ीक़ दे वोही खुश नसीब तिलावते कुरआन करने में काम्याब होता है, वरना हकीक़त ये है कि कई लोगों का तिलावते कुरआन में दिल नहीं लगता।

सुवाल : अगर कोई कुरआने करीम की तिलावत के दौरान पढ़ने में ग़लती कर रहा हो तो क्या मज्मअ़ में उस की इस्लाह कर सकते हैं?

जवाब : अगर ऐसी फ़ाहिश ग़लती की जिस से मा'ना तब्दील हो रहे हों तब तो मज्मअ़ में उस की इस्लाह करनी चाहिये जब कि फ़साद का अन्देशा न हो। (۴۹۸، مفتی، نسخہ ۱) अगर तज्जीद की ग़लती की जैसे “गुना या इख़फ़ा” नहीं किया तो उसे भरे मज्मअ़ में न टोका जाए, बल्कि अलाहदा हिक्मते अ़मली और नरमी से तवज्जोह दिला दी जाए।

(मल्फूज़ाते अमीरे अहले सुन्नत, 3/298)

सुवाल : चलते फिरते, चप्पल पहन कर या बे वुजू कुरआने पाक पढ़ना कैसा?

जवाब : बे वुजू कुरआने करीम पढ़ना जाइज़ है लेकिन कुरआने करीम को बे वुजू छूना जाइज़ नहीं है। (۱/۳۴۸، رواية عَرَبَةٍ) नीज़ चप्पल पहन कर कुरआने करीम पढ़ने में हरज नहीं। (मल्फूज़ाते अमीरे अहले सुन्नत, 3/511)

सुवाल : रोज़ाना कितना कुरआने पाक पढ़ना चाहिये?

जवाब : अगर पूरा कुरआने पाक भी पढ़ लिया तब भी ना जाइज़ नहीं है। रोज़ाना कितना पढ़ना चाहिये तो शजरए क़ादिरिय्या में रोज़ का एक पारह तिलावत करना लिखा है ताकि एक महीने में एक बार कुरआने करीम ख़त्म हो जाए। हमारे बा'ज़ तुलबा ऐसे भी हैं जो रोज़ाना कुरआने करीम की एक मन्ज़िल ख़त्म करते हैं। कुरआने करीम में सात मन्ज़िलें हैं तो वोह सात दिन में कुरआने करीम ख़त्म कर लेते हैं लिहाज़ा जितना पढ़ सकता है पढ़े और कोशिश करे जब तक दिल लगा हुवा है पढ़ता रहे, रोज़ाना एक मन्ज़िल पढ़ ले तो मदीना मदीना।

(मल्फूज़ाते अमीरे अहले सुन्नत, 3/514)

सुवाल : बस में इयरफोन के ज़रीए रीकोर्ड शुदा कुरआने पाक की तिलावत सुन रहे थे, उस में आयते सज्दा आ गई तो येह सज्दा सर को झुका लेने से अदा हो जाएगा ?

जवाब : रीकोर्ड शुदा तिलावत में आयते सज्दा सुनने से सज्दा वाजिब नहीं होगा और सर झुकाने की कोई Formality करने की भी हाज़िरत नहीं है।

(मल्फूज़ाते अमीरे अहले सुन्नत, 3/482)

सुवाल : दा'वते इस्लामी के चेनल पर अगर Live आयते सज्दा सुनी तो क्या सज्दए तिलावत वाजिब हो जाएगा ?

जवाब : दा'वते इस्लामी के चेनल या किसी भी चेनल पर अगर Live (बराहे रास्त) आयते सज्दा सुनी तो सज्दए तिलावत वाजिब नहीं होगा।

(फ़तावा रज़िविय्या, 23/446 मफ़ूहमन, वक़ारुल फ़तावा, 2/113)

(मल्फूज़ाते अमीरे अहले सुन्नत, 3/488)

सुवाल : अगर किसी के कई सज्दए तिलावत रह गए हों तो उन को अदा करने का क्या तरीक़ा है ?

جواب : جیتا نے سجدے رہ گئے ہیں وہ ادا کرے، “بِسْمِ اللَّهِ” کہ کر سجدہ کرے، سجدہ میں تین بار “سُبْحَنَ رَبِّ الْأَكْبَرِ” پढے۔ فیر بیٹھ جائے اور دوبارا “بِسْمِ اللَّهِ” کہ کر اُسی ترہ کرے، یعنی جیتا نے سجدے ہیں سب مُکْمَل کر لے۔ (135/1) (فتویٰ محدث، سجدہ)

(مُلْكُوْجَاٰتِ اَمْمِيِّرِ اَهْلِ سُنْنَتِ، 2/699) (درِ عِلْمِ رِدَاعِ الْجَمَائِلِ، 3/522)

سُوال : اگر تیلّاوت کو را ان سے پاک ہو رہی ہو تو کیا بندہ دُرُکھ پاک پढے سکتا ہے؟

جواب : جو لوگ کو را ان سے پاک ہو رہی ہو تو کیا بندہ دُرُکھ پاک پڑے سکتا ہے؟ اسی کا اعلان کرنے کے لیے جماعت ہوئے ہے اور اس پر فرجعِ ائمہ ہے کہ وہ کان لگا کر تباہ کرنے سے تیلّاوت کو را ان سے پاک ہو رہی ہے۔ (فُتاوَیٰ رَجُلِيَّةٍ، 23/352) اور اگر کہیں سے تیلّاوت کی آواز آ رہی ہو اور یہ پہلے سے اپنے کام کا جام میں مسٹریکٹ ہو تو اس پر سُوال نہیں ہے۔

(مُلْكُوْجَاٰتِ اَمْمِيِّرِ اَهْلِ سُنْنَتِ، 3/488) (فتویٰ محدث، 497)

سُوال : کو را ان سے پاک کی تیلّاوت کے دُرُکھ اُجھا شروع ہو جائے تو کیا تیلّاوت رُوک دینی چاہیے؟

جواب : جی ہاں! تیلّاوت رُوک کر اُجھا نام کا جواب دینا چاہیے۔ (فتویٰ محدث، 1/57) اُلّا بُتّا جیسا آیات کی تیلّاوت کر رہے ہوئے اس کو پورا کر لےنا چاہیے یا کم اجڑ کم اتانا ہیسسا پढے لےنا چاہیے جیسا سے ما'نا پورے ہو جائے۔ اُجھا نام کے ایسا ہی تیلّاوت رُوکنی ہو تو آیات پوری پڑنے کے با'د رُوکنی چاہیے، اسی ترہ نا't شریف پڑے رہے ہوئے تو اس کا ش'e'r بھی مُکْمَل کر کے نا't شریف رُوکنی چاہیے، د'a'ватے اسلامی کا چنل Off کرنا ہو اور اس پر تیلّاوت یا نا't آ رہی

हो, इस में भी इसी बात का लिहाज़ रखना चाहिये कि आयत या शे'र पूरा हो जाए तब दा'वते इस्लामी का चेनल Off किया जाए। मेरी बहुत पुरानी अ़्यादत है कि जैसे बयान के लिये जाता था या मदनी मुज़ाकरे के लिये जब भी आता हूं और तिलावत हो रही होती है या कोई मस्अला या हिकायत बयान हो रही होती है तो अगर कभी मेरी तवज्जोह न रहे तो दरमियान में ही आ जाता हूं वरना पीछे ही रुक जाता हूं, ताकि तिलावत ख़त्म हो जाए और मस्अला या हिकायत पूरी हो जाए, वरना लोग खड़े हो जाएंगे और ना'रे लगाना शुरूअ़ कर देंगे जिस से तिलावत वगैरा दरमियान में ही रुक जाएगी या पढ़ने सुनने में ख़लल आएगा। (मल्फूज़ाते अमीरे अहले सुन्नत, 3/447)

सुवाल : क़ब्रिस्तान में बुलन्द आवाज़ से कुरआने करीम पढ़ना कैसा है ?

जवाब : अच्छी चीज़ है जब कि कोई और रुकावट न हो।

(मल्फूज़ाते अमीरे अहले सुन्नत, 3/473)

सुवाल : Job (नोकरी) के दौरान कुरआने पाक की तिलावत कर सकते हैं ?

जवाब : अगर Private job (गैर सरकारी नोकरी) है और सेठ ने इजाज़त दे रखी है फिर तो कोई मस्अला नहीं है (हलाल तरीक़े से कमाने के 50 मदनी फूल, स. 19 मफ्हूमन) और अगर ऐसी Job है जिस के दौरान तिलावत करने से आप के काम पर फ़र्क़ नहीं पड़ता तब भी जाइज़ है। जैसे बंगलों पर चोकीदार ड्यूटी देते हैं, येह बैठे बैठे तिलावत कर रहे हों या तस्बीह ले कर दुरूद शरीफ़ पढ़ रहे हों तो इस में कोई हरज नहीं है। जैसा मौक़अ़ होगा वैसी इजाज़त होगी। (मल्फूज़ाते अमीरे अहले सुन्नत, 3/412)

सुवाल : अगर सूरए यासीन पढ़ने से 10 कुरआने पाक ख़त्म करने का सवाब मिलता है तो हम पूरा कुरआने पाक पढ़ें या सिर्फ़ सूरए यासीन पढ़ लें ?

جواب : سُوراہ یاسین کی تیلابات سے 10 کو رآنے پاک ختم کرنے کا سواب میلتا ہے । (2896: ۴۰۶، محدث: عیشی، ۴۰۶/۴، یعنی) اسی ترہ تین بار سُوراہ ایکٹلاس پढ़نے سے پورا کو رآنے کا سواب میلتا ہے । (1886: ۳۱۵، محدث: عیشی، ۳۱۵/۱) لیکن فیر بھی کو رآنے پاک کی تیلابات کرنی چاہیے । نیجٰ والیدن کو رحمت کی نجرا سے دेखنے تو اک مکبول ہج کا سواب میلتا ہے । (7856: ۱۸۶، محدث: عیشی، ۱۸۶/۶) اب اگر دن میں 100 بار دے دیجئے تو 100 ہج کا سواب میلے گا لیکن اس کے ساتھ ساتھ کا'بے کا تواضع بھی کرننا ہے، سفرا و مرہ کی سई بھی کرنی ہے، نیجٰ میدانے اور فراٹ کا وکوکھ بھی کرننا ہے یا' نی اس مکہ مکرمہ پر ہاجیر ہو کر بھی ہج کرننا ہے اور گھر میں والیدن کی زیارت کر کے گھر میں بھی ہج کا سواب کمانا ہے । (1)

(ملکوجاٹے امیر اہلے سُنّت، 3/362)

1... اس ترہ کی اہدیسے مبارکا میں ایکاً دات کا سواب موراد ہوتا ہے ن کی اسلئے اسی ترہ کی اہدیسے پاک میں ہے : جو مغربی کے بآ'د چہ رکعتیں پڑے جن کے درمیان کوئی بُری بات ن کرے تو یہ 12 باراں کی ایکاً دات کے برابر ہونگی । (435: ۴۳۹، محدث: عیشی، ۴۳۹/۱، یعنی) اس اہدیسے پاک کے تھوت تکمیل عالمت ہجتے مُصطفیٰ احمد یا رخان ﷺ فرماتے ہیں : خیال رہے کہ اسی اہدیس سے فرجاً ایل میں سوابے ایکاً دات موراد ہوتا ہے ن کی اسلئے ایکاً دات، لیہاً اس کا یہ مظلوم نہیں کہ اک بار نمازِ ابوالبین پڑ کر 12 سال تک نماز سے بے پرواہ ہو جاؤ । (میرआتُول منانیہ، 2/226) اسی ترہ اک اور اہدیسے پاک میں ہے : جو اعلیٰ احباب پاک کے لیے سُبھٰ اور شام سو سو بار سُبھٰ پڑے تو وہ 100 ہج کرنے والے کی ترہ ہے । (3482: ۲۸۸، ۲۸۸/۵، یعنی) اب اس اہدیسے پاک کا یہ مظلوم نہیں کہ سُبھٰ شام سو سو بار یہ تسبیح پڑ لئے اور ہج کرنے چوڈ دئے چوناً نے اس اہدیسے پاک کی شاہد بیان کرتے ہوئے مُصطفیٰ ساہب فرماتے ہیں : خیال رہے کہ ہج کا سواب میلنا اور ہے، ہج کی آدا کوچھ اور، یہاں سواب کا جیکہ ہے ن کی آدا اور ہج کا، جسے اتیببا کہتے ہیں کہ "اک گرم کیتے ہوئے مُونکے (یا' نی اک کیس کی بडی کیشیش) میں اک روٹی کی تاکت ہے" مگر پست روٹی ہی سے برتا ہے، کوئی شاخس دو وکٹ تین تین مونکے خا کر جیندگی نہیں گujar سکتا । واکرے اسی تسبیحوں (یا' نی ایسا سُبھٰ سُبھٰ شام سو سو بار پڑنے) میں اتنانا ہی سواب ہے مگر ہج آدا کرنے ہی سے ہوئے ।

(میرआتُول منانیہ، 3/346)

सुवाल : टोपी पहने बिगैर कुरआने मजीद पढ़ना कैसा ?

जवाब : जाइज़ है, लेकिन अदब येही है कि नंगे सर न हो । मुस्तहब येह है कि तिलावते कुरआने मजीद के लिये इमामा पहने, उम्दा लिबास पहने, खुशबू लगाए और का'बे शरीफ़ की तरफ़ रुख़ कर के दो ज़ानू हो कर बैठे । (बहरे शरीअत, 1/550, हिस्सा : 3 माखूज़न) जितना अदब के साथ बैठ कर तिलावत करेगा उतनी ज़ियादा बरकतें पाएगा ।

(मल्फूज़ाते अमीरे अहले सुन्नत, 4/116)

सुवाल : तज्वीद की अहमिय्यत और कुरआने करीम ग़लत मख़ारिज से पढ़ने के सबब होने वाली ग़लतियों की चन्द मिसालें बयान फ़रमा दीजिये ।

जवाब : इतनी तज्वीद सब को आनी चाहिये जो مَاجِبُورٌ بِالصَّلُوةٍ की ह़द तक हो या'नी जिस से नमाज़ जाइज़ व दुरुस्त हो सके, येह ज़रूरी है । (फ़तावा रज़विय्या, 3/343 माखूज़न) याद रखिये ! नमाज़ में जितना कुरआने पाक पढ़ना फ़र्ज़ और वाजिब है उतना ही याद होना भी ज़रूरी है । (درستِ درِ امتحان، 315/2) आम तौर पर रमज़ान शरीफ़ में लोगों में ऐसा ज़ज्बा होता है कि वोह पूरे कुरआने करीम की तिलावत कर लेते हैं, बा'ज़ खुश नसीब तो اَللّٰهُمَّ एक से ज़ियादा कुरआने करीम ख़त्म करते हैं । मगर उन्हें चाहिये कि किसी क़ारी को अपना कुरआने पाक सुना दें और उस से राहनुमाई ले लें कि आया वोह सहीह़ पढ़ते हैं या नहीं ? अल्लाह न करे अगर सहीह़ पढ़ना नहीं आता होगा तो एक बार सूरए फ़ातिहा सहीह़ पढ़ना 100 मरतबा (ऐसा) कुरआने पाक ख़त्म करने से अफ़ज़ल होगा ।

اَللّٰهُمَّ ! دَا'वते इस्लामी के तहत “मद्रसतुल मदीना ओन लाइन” सर्विस मौजूद है जिस के ज़रीए कुरआने करीम भी पढ़ना सिखाया जाता है,

नमाज़ भी सिखाई जाती है और भी बहुत सारे कोर्सिज़ इस शो'बे के तहूत करवाए जाते हैं, येह तमाम कोर्सिज़ घर बैठे किये जा सकते हैं, लिहाज़ा “मद्रसतुल मदीना ओन लाइन” सर्विस के ज़रीए घर बैठे अपना कुरआने पाक दुरुस्त कर लीजिये । बहर हाल कुरआने करीम ग़लत़ पढ़ने के तअल्लुक़ से मैं ने कुछ अल्फ़ाज़ लिखे थे उन में से चन्द अल्फ़ाज़ अर्ज़ करता हूं जिन को ग़लत़ पढ़ने से उन के मआनी बदल जाते हैं :

कुरआने करीम ग़लत़ पढ़ने की चन्द मिसालें

﴿1﴾ एक हर्फ़ को दूसरे हर्फ़ के साथ बदलने से मा'ना बदल जाते हैं मसलन कई लोगों को “الْحَمْدُ لِلّٰهِ” में मौजूद लफ़्ज़ “हम्द” की “हा” को हल्क़ से निकालना नहीं आता लिहाज़ा वोह “الْهَمْدُ” पढ़ते हैं । “الْهَمْدُ” और “الْحَمْدُ” में क्या फ़र्क़ है मुलाहज़ा कीजिये : हम्द का मा'ना है “ख़बी, ता'रीफ़” अगर “الْهَمْدُ” की जगह “الْهَمْدُ” पढ़ा तो इस के जो मा'ना बनेंगे वोह कहने की हिम्मत नहीं है लेकिन “هُمْدُ” के मा'ना अर्ज़ कर देता हूं : “هُمْدُ” का मा'ना है : आग का धीमा होना, हलका होना । ﴿2﴾ (1) ﴿ قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ ﴾ تरजमए कन्ज़ुल ईमान : “तुम फ़रमाओ वोह अल्लाह है वोह एक है ।” “قُلْ” दो नुक्तों वाले काफ़ से आता है जब कि दूसरा डन्डी वाले काफ़ से आता है या'नी “كُلْ” । “كُلْ” के मा'ना हैं “कह दो या फ़रमा दो” जब कि डन्डी वाले काफ़ से “كُلْ” का मा'ना है “खा” ज़रा सोचिये ! दोनों में कितना फ़र्क़ है । ﴿3﴾ “فَأُلُوَّا” का मा'ना है “उन्हों ने कहा” जब कि डन्डी वाले काफ़ से “كُلُّوا” पढ़ा जाए तो मा'ना होगा : उन्हों ने नापा, उन्हों ने पैमाइश की । ﴿4﴾ अल्लाह पाक की एक सिफ़त “عَلِيْم” है, अगर इस लफ़्ज़ को “ऐन” से पढ़ें तो मा'ना होगा

”جاننے والा“ کو را ان پاک میں ہے : ﴿إِنَّهُ عَلَيْمٌ بِذَاتِ الْكُلُوبِ﴾ (پ ۱۰، الْأَنْفَال: ۴۳) ترجمہ کن جنۇل ئىمامان : ”بے شک وہ دلؤں کی بات جانتا ہے“ جب کی ”آلیف“ سے ”اَلِیْم“ پढ़ا جائے تو ما’نا ہوگا ”دردناک“ جڑا سوچیے ! دو نوں میں کی تنا فُرک ہے ! لے کین ہمارے یہاں جیسا دا تر لوگ تیلابات کرتے وکٹ اس لفظ کو ”آلیف“ سے ”اَلِیْم“ پढھتے ہوئے، خاس تر پر میمن اور گujarati کیم میں ”اے ن“ اور ”آلیف“، ”ہا“ اور ”ہا“ میں اتنا فُرک نہیں کیا جاتا لیہا جا اسے لوگ جب تک کیسی اچھے کاری سے نہیں پढھے گے اس وکٹ تک اونھے دوسرست کو را ان کریم پढھنا نہیں آए گا । اپنے مخباریج دوسرست کرنے کے لیے مدرساتوں مداریا میں دا خیلہ لے لیجیے، اللہ عزوجل ! مخباریج دوسرست ہو جائے گے । ﴿۵﴾ ”عَلَم“ ”اے ن“ سے پढھنے تو ما’نا ہوگا ”ذنڈا یا پرچم“ جب کی ”آلیف“ سے ”اَلَم“ پढھا جائے تو ما’نا ہوگا ”غم“ । ﴿۶﴾ ”عَمَل“ ”اے ن“ سے پढھنے تو ما’نا ہوگا ”کام“ اگر ”آلیف“ سے ”اَمَل“ پढھا جائے تو ما’نا ہوگا ”تممید“ । ﴿۷﴾ سو را کیسرا میں ہے : (پ ۳۰، الکوثر: ۲) ترجمہ کن جنۇل ئىمامان : ”اوہ کو ربانی کرو !“ اگر اس کو ”ہا“ سے ”وَأَنْهَرَ“ پढھے گے تو ما’نا ہوگا ”اوہ جنڈک یا اوہ ڈانٹ“ جڑا سوچیے ! دو نوں میں کی تنا فُرک ہے ।

بہر ہاں کو را ان کریم دوسرست سیخنا لاجیمی ہے، لیہا جا اسلامی بارے ہوں یا اسلامی بھنے سبھی کو کو را ان کریم دوسرست سیخنا چاہیے، خوسوسان بडھی بڑھیوں کو کیون کی اس بے چاریوں میں مخباریج کی دوسرستی کے ہوا لے سے کوچھ جیسا دا ہی مسایل ہوتے ہیں، اگر کوئی 100 سال کی بڑھی ہے اور اسے دوسرست کو را ان کریم پढھنا نہیں آتا تو اسے بھی

کو رواں پاک سیخنا چاہیے اور سیخنے کی کوشش کرتی رہے گی تو
اللَّهُ أَعْلَمْ! سوال میلتا رہے گا । (ملکو جاتے امامیروں اہل سُنّت، 6/278)

سوال : تیلابات کے دوران اگر سجدہ تیلابات آ جائے تو کیا وہیں
رک کر سجدا کرنा چاہیے؟ با'جٰ لونگ تیلابات ختم کرنے کے با'د
سجدا کرتے ہیں، اس کرننا کیسماں ہے؟

جواب : اگر کوئی رکاوٹ نہ ہو تو اسی وکٹ سجدہ کرنा بہتر ہے ।
اللَّهُ أَعْلَمْ! میں کیا تب بھی گناہ نہیں ہے । جب سجدا واجب ہو گیا
تو وہ واجب ادا کرننا ہی ہے ।

(اممیروں اہل سُنّت ﷺ کے کریب بیٹے ہوئے مسٹر مسٹر ﷺ نے فرمایا :) اگر بندہ با وعزو ہے تو اسی وکٹ سجدہ تیلابات کر لےنا
بہتر ہے اور بیلا جرورت تا خییر کرننا مکرر ہے تنبیہی ہے ।

(703/204) (ملکو جاتے امامیروں اہل سُنّت، 5/265)

سوال : سوچے یاسین کو واجیفہ کے تاریخ پر پढ़نا کیا میرا فولان کام ہو
جائے، کیا یہ جائز ہے؟

جواب : سوچے یاسین شریف کو بتاؤں واجیفہ یا کیسی حاصلت کے لیے
پढ़نا جائز ہے، حاصلت نہ جائز ہو تو فیر ایسا بات ہے، جائز حاصلت کے
لیے پڑنے میں کوئی حرج نہیں ہے । واجیفہ کرننا ہے تو اس کی کوئی مखوس
تا'داد ہوگی اور اسے کام کیسی کی راہنمائی میں کیا جاتے ہیں، ایسا سے
کرنے میں ریسک ہوتا ہے کیا چوتھا نہ ہے । پہلے تو یاسین شریف کیسی
کاری ساہیب کو سुنا دے کیا سہی پڑھ سکتے بھی ہیں یا نہیں؟ سہی پڑھ
سکتے ہیں تو کیسی ساہیبے ایسا جائز کی سوہبত میں رہ کر اس کی راہنمائی
میں اس کا ویرد کیا جائے، اسی تاریخ پر راہنمائی کم ہی میلتے ہیں । میرا

तो मश्वरा येह है कि मुसीबतों से बचने के लिये और भी अवरादो वज़ाइफ़ हैं उन का विर्द्ध करें और “सलातुल हाजात” पढ़ें क्यूं कि वज़ीफ़ों की चोटें खाए हुए मैं ने देखे हैं, बा’ज़ अवक़ात ऐसी चोट लगती है जिस का दुरुस्त होना मुश्किल होता है, इलाज असर नहीं करता, दिमाग़ फ़ेल हो जाता है, फिर वोह पथ्थर मारते और गालियां निकालते हैं, ऐसों को संभालने के लिये घर में ज़न्जीरों से बांधना और न जाने क्या क्या करना पड़ता है, यूं सारा ख़ानदान इस में तबाह हो कर रह जाता है लिहाज़ा बिगैर किसी राहनुमा के इस तरह के वज़ाइफ़ न किये जाएं। अगर आप किसी जामेए शराइत पीर साहिब के मुरीद हैं, जिन की शरीअत के मुत़ाबिक़ पूरी दाढ़ी है और वोह अ़ालिमे दीन हैं तो उन के “शजरे” में दिये गए मुख्तसर अवरादो वज़ाइफ़ पढ़ें। मेरा मश्वरा येही है कि हर दर्द की दवा है ﷺ، دُرُد شरीफ़ की कसरत बहुत बड़ा वज़ीफ़ है, इस की बरकत से ﷺ سारे मसाइल हल हो जाएंगे।

(मल्फूज़ाते अमीरे अहले सुन्नत, 5/331)

सुवाल : क्या घर में रीकोर्ड शुदा तिलावते कुरआन लगा कर कामकाज कर सकते हैं?

जवाब : रीकोर्ड शुदा तिलावते कुरआने पाक सुनने के बाहर आदाब नहीं हैं जो बराहे रास्त (या’नी बिगैर रीकार्ड वाली) तिलावत सुनने के हैं, चूंकि रीकोर्ड शुदा तिलावत में भी कुरआने करीम पढ़ा जाता है लिहाज़ा अगर कोई सुनने वाला न हो तो उसे बन्द कर दिया जाए। यूं ही रीकोर्ड शुदा ना’त शरीफ़ भी चलाई जाती है, वोह भी अगर सुनने वाला न हो तो बन्द कर देनी चाहिये।

(मल्फूज़ाते अमीरे अहले सुन्नत, 6/93)

अगले हफ्ते का रिसाला

